

## İSLAM HUKUKUNDA SINIRI BELİRLENMEMİŞ CEZALAR

Ertuğrul Gazi TUNCAY\*

**Özet:** Bu çalışmada ilk olarak ta'zir kavramı kısa bir şekilde açıklanmaya çalışılmış, ta'zir cezalarının mahiyeti ve meşruiyeti ele alınmıştır. Daha sonra ta'zir cezalarının özelliklerinden bahsedilmiş, ta'zir cezalarının türleri olabildiğince detaylı olarak anlatılmıştır. Son olarak ta'zir cezalarını gerektiren suçlar, hakimin takdir yetkisi ve ta'zir cezasının uygulanma şartları anlatılmış, makale elde edilen veriler ışığında değerlendirilerek sonlandırılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Ceza, Ta'zir, Suç, İslam Hukuku

### Ta'zir Punishment In Islamic Law

**Abstract:** In this article, initially, the concept of ta'zir punishment has been tried to explained briefly, the nature and legitimacy of ta'zir penalty is discussed. Then the characteristics of ta'zir punishment has been mentioned, the types of ta'zir punishment has been described as detailed as possible. Finally, criminal offence of ta'zir punishment, the discretion of the judge and the conditions for the application of ta'zir punishment have been stated. The article has finalized with evaluating the data obtained during the study.

**Keywords:** Crime, Ta'zir, Punishment, Islamic Law

### GİRİŞ

Allah (C.C.) İsra suresinde "Biz insanları yarattığımız varlıkların birçoğundan üstün kıldık." buyurarak insanı dünyada lütfuna en çok mazhar olmuş, en seçkin, en değerli varlık olarak göstermektedir. Aynı zamanda Allah (C.C.) insanın içinde yaşadığı toplumu ve menfaatlerini korumak için bazı hükümler getirmiştir. Bu kuralların bir bölümü ise İslam Ceza Hukukunu meydana getirmektedir.

İslam Ceza Hukukunda sınırları Kur'an ve Sünnetle belirlenmemiş, takdiri devlet başkanına bırakılmış cezalar ta'zir cezaları olarak tanımlanmıştır. Bu cezaların temel özelliği suçun ve suçu işleyenin şartları dikkate alınarak şekil ve miktarlarının devletin yetkili organlarına bırakılmış olmalarıdır.

Ülkemizde yapılan araştırmalar incelendiğinde had, kısas ve diyet cezalarını kapsayan şari tarafından sınırları belirlenmiş cezalar hakkında araştırmaların çokça yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak İslam ceza Hukuku'nun büyük bir bölümünü teşkil eden ta'zir cezaları ile ilgili çok fazla araştırmaların bulunmağı görülmektedir. Bu alanda yapılacak her

\* Milli Eğitim Bakanlığı, gazi10on@gmail.com

araştırmanın İslam Ceza Hukukunun daha iyi anlaşılabilmesi için katkı sağlayacağı açıktır.

### 1. Ta'zir Kavramı

Ta'zir sözlükte, arapça "a-z-r" fiil kökünden türetilmiş bir kelime olup kelime manası itibariyle, çevirmek, alkoymak, edeplendirmek ve tahkir etmek manalarına geldiği gibi, yardım, iane, takviye ve tazim manalarına da gelmektedir.<sup>1</sup>

Terim olarak ise hakkında kesin ceza tesbit edilmemiş, şer'i bir had bulunmayan suçlardan dolayı yerine getirilmesi gerekli olan ceza demektir.<sup>2</sup> İslam Ceza Hukuku'nda hadd, kısas ve diyetin dışında kalan suçlar için miktarı önceden belirlenmemiş olan cezalara "ta'zir" denir.<sup>3</sup>

İslam hukukçuları ta'zir hakkında, netice itibariyle aynı manayı ifade eden denk tarifler vermişlerdir. Hepsinin yaptığı tariflerden çıkarılan ve bizim de benimsediğimiz genel bir mana ile ta'zir, "hakkında muayyen bir ceza, bir şer' i hadd bulunmayan cürümlerden dolayı tatbik edilecek ceza" demektir, diyebiliriz.<sup>4</sup>

### 2. Ta'zir Cezalarının Mahiyeti Ve Meşruiyeti

Ta'zir, hakkında Şari tarafından tespit ve takdir edilmemiş cezalara verilen addır. Bugün topluma zarar vermeyen davranışlar, ileride toplum için büyük problemler doğurabilir. Bu sebeple İslam hukukunda ta'zir cezasını gerektiren suçların bir kısmı belirtilirken (faiz, emanete hıyanet, sövme ve rüşvet gibi) büyük bir kısmının tespit ve takdiri ise; suça, suçlunun durumuna, ruhi haline, sabikasına göre hakime bırakılmıştır. Ta'zir suçlarında söz konusu fiillere uygun ceza devlet başkanı veya onun görevlendirmiş olduğu hakim tarafından belirlenir. Ancak hakim cezayı takdir ederken, İslam'ın genel prensip ve hükümlerine göre

<sup>1</sup> İbn Manzur, Ebu'l-fadl Cemaleddin Muhammed b.Mükerrem, *Lisanu'l Arab*, Beyrut: t.y., y.y. c.I-XV, azzera md; Eğiş, İbrahim ve diğerleri, *el-Mu'cemu'l-Vasıt*, Beyrut: Darü'l-Fikr Yayınevi, 1990, s.590; Bilmen, Ömer Nasuhi, *Hukuk-ı İslamiyye ve Istılahat-ı Fikhiyye Kamusu*, İstanbul: Bilmen Yayınevi, ty., c.III, s.305.

<sup>2</sup> Amir, Abdülaziz, *et-Ta'zir fi'ş-şeriat-i-İslamiyye*, Kahire: y.y. ,1957, s. 36; Karaman, Hayreddin, *Mukayeseli İslam Hukuku*, İstanbul: İz Yayıncılık, 1991, c.I, s.141; Erdoğan, Mehmet, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, İstanbul:Ensar y.y. ,2015.

<sup>3</sup> Bilmen, Ömer Nasuhi, *Hukuku İslamiyye ve I'tilahatı Fikhiyye Kamusu*, İstanbul: Bilmen Basımevi, 1967, c.III, s. 305; Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku*, İstanbul: İz Yayıncılık, 1991, c.I, s.141.

<sup>4</sup> Es-Serahsi, Ebu Bekir Muhammed b.Ebi Sehl, *el-Mebsut*, İstanbul: t.y. , y.y. c.24,s.36; İbn Kudame. *el-Kafi Fi Fikhi' l-İmam Ahmed*, Beyrut: t.y. , c. 4, s. 111; Ebu Zehra, Muhammed, *el-Cerime*, Kahire: tsz. S, 112; ;Şekerci, Osman(1996). *İslam Ceza Hukukunda Ta'zir Suçları ve Cezaları*, İstanbul, s. 25.

değerlendirmelidir.<sup>5</sup> Ta'zir cezası, suçun büyüklüğüne göre belirlenir. Suç ne kadar büyük ise ceza da o derece ağır olur ki böylece verilen cezalar amacına hizmet ederek caydırıcı olsun.<sup>6</sup>

Ta'zîrin sözlük anlamından hareketle öğretmenin öğrencisini, ebeveynin çocuklarını, efendinin kölesini te'dib edici fiillerinin genellikle ta'zîr cezası kapsamında ele alınması ta'zîrin literatürde daha çok terbiye edici ve önleyici tedbirler arasında görüldüğünü ortaya koymaktadır. Fakat ta'zîr cezaları çerçevesinde ağır cezaların da yer aldığı ve bunların farklı amaçları içerdiği göz önünde bulundurulduğunda bazı âlimlerin, eğitime yönelik te'dib ile suçu cezalandırmaya ve tekrarını önlemeye yönelik ta'zîr cezalarını birbirinden ayırıp ele almalarının daha isabetli olduğu söylenebilir.

Had, kısas, ve diyet suçları hariç diğer bütün suçlar ta'zir cezasıyla cezalandırılır. Öğütte bulunmadan hapis, dövme ve ölüm cezasına kadar ulaşabilir. Ta'zîr cezaları aslî ceza niteliğinde olabileceği gibi aslî cezaya bedel veya ek ceza niteliğinde de olabilir. Ebu Hanife'ye göre, zina suçuna ta'zir cezası da vermek, Malik'e göre yaralanmalarda kısas yaparken ta'zirde ilave etmek Şafi'ye göre, içki içme cezasına ilaveten kırk değnek daha vurmak bu hususa verilebilecek örneklerdir.<sup>7</sup>

Ta'zirin meşruiyeti, kitap, sünnet ve sahabe kavliyle sabittir.<sup>8</sup> Kur'an-ı Kerim'de: "...serkeşlik etmelerinden endişe ettiğiniz kadınlara gelince; evvelâ kendilerine nasihat edin, sonra yattıkları yerde mecbur bırakın, yine dinlemezlerse dövün, dinledikleri halde incitmeye bahane aramayın, doğrusu Allah çok yücedir, büyüktür"<sup>9</sup> ayeti ta'zire delil olarak gösterilmektedir. Ayette bahsedilen öğüt verme, terk etme ve dövme gibi cezalar ta'zir kapsamında değerlendirilmektedir.<sup>10</sup> Ta'ziri Rasulullah (S.A.V.) uygulamış ve emretmiştir. Peygamberimiz (S.A.V.) " Yedi yaşına geldiğinde çocuklarınıza namaz kılmayı emredin. Şayet on yaşına geldiklerinde, (namaz kılmamakta

<sup>5</sup> Kasani, A!aaddin ebi Bekr b. Mes'ud, *Bedü;u's-Sanii' ci Tertibi 'ş-Şera*, Beyrut: Dar'ul Kitab'î'l-Arabi, 1974, c. VII, s. 55-56; İbn Hacer el-Askalani, *Buluğul Mera'in Eldilleti'l Ahkâm*, (çev. Ahmed Davudoğlu, Bıluğul Merain Tercümesi ve Şerhi Selamet yolları), İstanbul: Nurettin Uycan Matbaası, 1967, c. IV. s. 78; Udeh, Abdulkadir, *Mukayeseli İslam Ceza Hukuku*, (Çev. : Ali Şafak) İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2012, c. I, ss. 80-81

<sup>6</sup> Abdurrahman Maliki, *İslâm Hukukunda Ceza*, İstanbul: y.y. , 2002, s.281.

<sup>7</sup> Udeh, Abdulkadir, *Mukayeseli İslam Ceza Hukuku*, (Çev. : Ali Şafak) İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2012, c. I, s.694.

<sup>8</sup> Yiğit, Yaşar, *İslam Ceza Hukuku*, Ankara: Sistem Ofset Yayıncılık, 2012, s.120; Udeh, *Ceza Hukuku*, c. I,s.694.

<sup>9</sup> Nisâ, 4/34.

<sup>10</sup> Yiğit, *Ceza Hukuku*, s.120.

ısrar ederlerse), onları dövün.”<sup>11</sup> Buyurmaktadır. Bu hadiste belirtilen dövme fiili İslam hukukçuları tarafından ta'zir cezasına bir örnek olarak kabul edilmektedir. İslam hukukçuları arasında ta'zir cezalarının meşru olduğu hususunda görüş birliği vardır.<sup>12</sup>

### 3.Ta'zir Cezalarının Özellikleri:

Ta'zir cezalarının özellikleri,

a.İslam hukukunda, ta'zir cezaları hadd cezaları gibi belirli bir sınırı yada ölçüsü yoktur.

b. Miktarının ve çeşidinin tayini devlet başkanına ve onun yetkili kıldığı hakimlerin takdirine bırakılmıştır.

c. Tövbe veya afla düşebilir.

d. Şüphenin cezayı düşürmeye etkisi yoktur.

e. Zaman aşımı geçerlidir.

f. devlet başkanın dışında vasi, ebeveyn, efendi gibi yetkililer mahiyetindekilere uygulayabilir.

g. Verilecek ceza; suçluya, suçun büyüklüğüne, suçun işlendiği bölgeni örf ve adetine, suçun işlendiği zamana göre farklılık gösterebilir.

h. Şahitlik koşulları aranmaz,

şeklinde özetlenebilir.<sup>13</sup>

### 4.Ta'zir Cezalarının Çeşitleri:

Bir ceza kanununun başlıca muhteviyatını tekil edecek olan bu suçlar, mahiyetlerine göre değişik ta'zir suçları ile cezalandırılır.<sup>14</sup> Daha önceden de söylenildiği üzere ta'zir, takdir hakkı hakime bırakılmış bir cezadır. Ancak ta'zir cezasında hakimin içtihadı, uygun gördüğü herhangi bir cezayı vermesi hususunda değil cezanın miktarı hususunda olacaktır. Şari'in muayyen cezaları göstermiş olması, ta'zir cezalarında uygulanacak olan cezaların bu ceza türleri ile sınırlı olmasına ve bunların dışına çıkılmamasına delalet etmektedir.<sup>15</sup>

Yukarıda da değindiğimiz gibi ta'zir, takdir hakkı hakime bırakılmış bir cezadır. Ancak bu, hakimin dilediği gibi ceza verebileceği anlamına gelmemektedir. Şeriatın yasakladığı bazı ceza türleri vardır ki bunlarla

<sup>11</sup> Ebû Dâvut, *Salah*,26; Tirmizî, *Salah*,182.

<sup>12</sup> Zeydan, *el-Cami' fi'l-Fikhi'l-İslami el-Mufassal*, Beyrut: y.y. ,2012, c.V,s.446; Bilmen, c. III, s.305.

<sup>13</sup> Başoğlu, Tuncay, “*Ta'zir*”, İstanbul: DİA, 2011, c. XL, ss.198-202.

<sup>14</sup> İbn Teymiye, Takıyyüddin, *es-Siyasetü's -er' iyye fi islahı' r-râi ve-r-raiyye*, Mısır: t.y. ,y.y. ; İbrahim b. Süleyman b. Muhammed b. Abdülaziz, *el-Fetava' l-hayriyye li nef'i'l-beriyye*, Mısır: t.y. ss.111-112.

<sup>15</sup> Maliki, *Ceza*, s. 288.

cezalandırmak caiz değildir.<sup>16</sup> Hakkında açıkça yasaklamanın var olduğu cezalandırma, ateşle yakmaktır. Ateşle yakarak cezalandırmak caiz değildir. Bu konuyla ilgili olarak bir hadis-i şerifinde Peygamberimiz (S.A.V.) şöyle buyurmuşlardır: “Ateşle ancak Allah Azze ve Celle azap eder”<sup>17</sup>

Ta’zir cezası meşru olmak şartıyla yetkili organın şahsa veya zamana uygun olarak vereceği her tür cezadır.<sup>18</sup> En hafif ta’zir cezasına “bu davranış sana yakışmıyor” şeklindeki ikaz, en ağır ta’zir cezasına ise ölüm cezası örnek verilebilir. İslam Hukukunda ta’ziren cezalandırma türleri şunlardır:

#### 4.1. Ölüm Cezası

İslam hukukunda ta’zirin te’dip için verilmesi genel bir kuraldır.<sup>19</sup> Yani ta’zir cezalarının hükümlüyü yok edici, ortadan kaldırıcı cezalar olmaması gerekmektedir.<sup>20</sup> Bu temel ilke çerçevesinde ta’ziren ölüm cezası verilmemesi gerekmektedir. Ancak Şari’ tarafından cezası tayin edilmeyen ve takdiri halifeye terk edilen suçlar için de halifenin caydırıcı cezalar koyması gereklidir. Çünkü bugün topluma zarar vermeyen davranışlar, ileride toplum için büyük problemler doğurabilir. Bu şartlarda İslam hukukçularının çoğunluğu kamu yararı söz konusuysa ve suçlunu kötülüğü yalnızca ölümle giderilebiliyorsa ta’ziren ölüm cezasının uygulanabileceği hususunda fikir birliğine varmışlardır.<sup>21</sup> Yine bu konuda benze bir görüş şöyledir: Toplumun siyaseti kaldırıyor ise halife ta’zir cezası olarak suçlunun öldürülmesine hükmedebilir.<sup>22</sup> “İşleriniz (yönetiminiz) bir adam üzerinde birleşmiş iken kim gelir de birliğinizi dağıtmak, topluluğunuzu parçalamak isterse onu öldürünüz”<sup>23</sup> hadisinden de hadd cezaları dışında da ölüm cezasının uygulanabileceğine delil gösterilmektedir.

İslam Hukuku’nda ta’ziren öldürme cezası ancak çok az sayıda uygulanabilmektedir. Ta’ziren ölüm cezası verilebilecek suçların en önemlileri, casusluk, ağırlıkla ve onun hükmünde olan öldürme<sup>24</sup>, livata, dinde bidat olan şeylere davet gibi suçlardır.

<sup>16</sup> Maliki, *Ceza*, s. 288.

<sup>17</sup> Buhari K. *Cihad* 2793; Tirmizi K. *Cihad* 1496; Ahmed b. Hanbel 1775.

<sup>18</sup> Koçak, Muhsin, *İslam Hukuku*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014, s.468.

<sup>19</sup> Udeh, *Ceza Hukuku* c. I,s.696.

<sup>20</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c.I,s.696.

<sup>21</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c.I,s.696.

<sup>22</sup> Koçak, *İslam Hukuku*, s.468.

<sup>23</sup> Müslim, K, *İmara*: 3443.

<sup>24</sup> İmam Azam Ebu Hanife’ye göre bu nevi öldürme islam Ceza Hukuku’nda şibhul arden kati (yaralayıcı bir aletle öldürmek) kısmına girer ve dolayısı ile kısas gerektirmez. Ağırlığı olan (büyük taş, odun) ve bu tarzda olan şeyler normalde bir öldürme aleti değildir ve o amaçla

İslam hukukunda çoğuluğa göre zaruri hallerde ta'ziren öldürme mübah sayılmıştır. Hanefi hukukçuları ta'zir cezalarında ölümü kabul ederler.<sup>25</sup> İbnu Teyyime gibi bazı Hanbeliler ve Malikilerden az bir grup da bu görüştedir.<sup>26</sup>

#### 4.2. Celd (Sopa) Cezası

Ta'zir cezasına çarptırılan suçluya belirlenen ölçülerde değnek veya kamçı ile vurmaktan ibaret olup, her bir vuruşa "celde" denir.<sup>27</sup> Genellikle had cezalarında uygulanması esastır. Ancak, işlenen suç aslında had cezası gerektirmekle birlikte suçun unsurlarında veya şartlarında bir eksiklik sebebiyle, had cezası verilemeyen durumlarda ta'ziren sopa cezası uygulanabilir. Bunların yanında ahlaki yapıyı bozmak, casusluk gibi suçlar da ta'ziren sopa cezası ile cezalandırılabilir.<sup>28</sup>

Celd cezasına ne tür bir ceza uygulanacağı Kur'an ve sünnette belirtilmeyerek, yetkili devlet organlarının takdirine bırakılan (ta'zir) suçlar için de uygulanabileceği kabul edilmiş; fakat, ta'zirden uygulanacak celde'nin üst sınırını on celde ile sınırlayan bir hadis<sup>29</sup> bulunmasına rağmen, ta'zir suçlarında uygulanacak celde miktarı konusunda görüş birliği sağlanamamıştır. Bununla birlikte, fukâhanın cumhuru ta'zir suçlarında uygulanacak celde miktarının siyaseten hüküm hariç hadd cezalarında uygulanan ölçüyü geçemeyeceğini kabul etmişlerdir. Hanefi hukukçuları, ta'zir suçlarında uygulanacak celde miktarının "üç"ten az, "otuz dokuz"dan fazla olamayacağını ifade etmişlerdir.<sup>30</sup>

Kur'an-ı Kerim'de; "müslüman bir topluluk bu rezânın uygulanaşına şahit olsun"<sup>31</sup> ayeti doğrultusunda halkın görebileceği şekilde uygulanır. Bu bağlamda alenen uygulanan sopa cezasının caydırıcılığı verdiği acıdan ön planda olacağı söylenebilir. Celd cezasını uygulamaya devlet başkanı yetkilidir. Keyfiliği ve zulmü önlemek için celd cezasının tek elde toplanması ve devletin yetkisi haricinde uygulanmaması gereklidir. Celd

hazırlanmamıştır. Oysa İslam Ceza Hukuku'nda kasta delil olabilecek şey öldürmek için yapılan kullanılan bir aletin olmasıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Esra Yakut, "Tanzimat Dönemi'ne Kadar Osmanlı Hukuku'nda Ta'ziri Gerektiren Suçlar ve Cezaları," *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, 2006, Sayı 2, (Güz), ss.25-40.

<sup>25</sup> Bilmen, *Hukuk-ı İslamiyye*, c.IV, s.309.

<sup>26</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c.I, s.697.

<sup>27</sup> Bilmen, *Hukuk-u İslamiye*, c.III, s.202.

<sup>28</sup> Şekerci, Osman, *Ta'zir Suçları ve Cezaları*, İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat,1996, s. 109; Bilmen, *Hukuk-u İslamiye*, c.III,ss.307-308; Udeh, *Ceza Hukuku*,c.II,ss.317-323.

<sup>29</sup> Buhârî, *Hudûd*, 86.

<sup>30</sup> Konevî, *Enîsu'l-Fukâha*, Beyrut: 1987, s.173.

<sup>31</sup> Nur, 24/2.

cezası uygulanırken, suçlunun helâkine sebep olacak veya derisini parçalayacak şiddette olmamasına dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

İlk İslam Hukukçuları sopa cezalarının meşruiyeti hususunda birlik içinde olmalarına rağmen sopa cezasında vurulacak sopa sayısında ihtilafa düşmüşlerdir.<sup>32</sup> Kanaatimizce bunun sebebi Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde ve sahabe döneminde suçlara verilen cezaların değişiklik göstermesidir. Peygamber efendimiz: “Allah hadlerinden bir had olmadıkça on darbeden fazla ceza yoktur.”<sup>33</sup> buyurarak cezanın en üst limitini belirlemiştir. Bu sınırın üstüne çıkmak ise doğru bulunmamaktadır.

Ancak bu hususta mezhep imamlarının görüşleri farklılık göstermektedir. Malik’e göre her ne kadar en ağır sopa cezası yüz değnek ise de, bu sınır aşılabilir.<sup>34</sup> Ebu Hanife ve Muhammed’e göre ta’zide sopanın üst sınırı otuz dokuz değnektir. Ebû Yusuf’a göre en üst sınır yetmiş dokuzdur. Şafî mezhebine göre üç farklı görüş vardır: Birinci görüş Ebu Hanife’nin görüşüyle, ikinci görüş Ebû Yusuf’un görüşüyle birleşir. Üçüncü görüş ise yetmiş beşten yukarıya artırılabilceğini ama yüzü geçemeyeceğini savunur. Hanbeli mezhebinde Şafî mezhebinin görüşleri yanında yaygın bir görüş ise: kendi cinsinde konulmuş hadde ulaşamaz fakat hadd konulmayanlarda aşabilir şeklindedir.<sup>35</sup>

#### 4.3. Hapis Cezası

Hapis cezası insanlık tarihi kadar eski bir ceza türüdür.<sup>36</sup> Sözlükte “alikoymak, engellemek” anlamına gelen “habs” kelimesi örfî kullanımda “bir şahsı, bir canlıyı veya eşyayı bir yere kapatmak, bir süre alikoymak”, hukuk dilinde ise “sanık veya suçluyu belli bir mekânda cebren alikoyarak şahsî hürriyetini kısıtlamak” anlamını taşır ve hürriyeti bağlayıcı cezaların en başta gelen türünü teşkil eder.<sup>37</sup> Suçlunun ıslahı için özgürlüğünün kısıtlanmasıdır. Suçlunun evinde, bir bölgede, mescitte, cezalandırmak amacıyla hazırlanmış bir hapisanede veya bir başka yerde uygulanabilir. Hapsin şer’an belirlenmiş cezalardan olduğunun delili Behz b. Hakim’in babasından onun da dedesinden rivayet ettiği şu hadistir: “Töhmekten dolayı

<sup>32</sup> Şekerci, *Ta’zir Suçları ve Cezaları*, s.111.

<sup>33</sup> Buhari, *K. Hudud*, 6343.

<sup>34</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c.I,s.698.

<sup>35</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c.I,s.699.

<sup>36</sup> Şekerci, *Ta’zir Suçları ve Cezaları*, s. 118

<sup>37</sup> Ali Bardakoğlu, “Hapis”, İA, İstanbul, 1997,16, ss. 54-64.

*bir adamı hapsedti sonra da onu serbest bıraktı*"<sup>38</sup> Kur'an-ı Kerim'de muhtelif ayetlerde hapis cezası geçmektedir.<sup>39</sup>

Hapis cezası hakkında, celd cezasında olduğu gibi şeriat tarafından belirlenmiş ve aşılması caiz olmayan bir sınır yoktur. Zira muayyen bir sınırı veya süreyi belirten şer'i bir nass bulunmamaktadır ve hapis cezasının takdiri doğrudan doğruya halifenin takdirine bırakılmıştır. Cezaların caydırıcı olması gerektiğinden işlenen suçtan dolayı verilecek olan hapis cezasının hem suçluyu hem de diğer insanları caydırıcı nitelikte olması gereklidir.

İslam Hukukunda hapis cezası iki çeşittir:

#### **4.3.1. Muvakkaf (Sürelî) Hapis**

İslam Hukukunda normal, sıradan suçlara verilen cezalardır. En az yirmi dört saat olarak uygulanır. Üst sınırında ise bir ittifak yoktur. Bir görüşe göre altı ay, diğer bir görüşe göre bir yıl olabilir.<sup>40</sup> Diğer cezalarda olduğu gibi suçlunun ıslahı amaçlanmaktadır. Eğer suçlu hapis cezasıyla ıslah olmayacaksa başka bir ceza verilmesi daha uygun görülmektedir.

#### **4.3.2. Müebbet (Süresiz) Hapis**

İslam Hukukçuları tehlikeli suçları alışkanlık haline getirmiş suçluların müebbet hapisle cezalandırılmaları hususunda ittifak etmişlerdir.<sup>41</sup> Adam öldürme, yaralama, hırsızlık gibi suçları alışkanlık haline getirmiş, davranışını sürdürmede ısrarcı davrananlar ile normal cezalarla suç işlemekten vazgeçmeyenler hapis edilir. Yaptıklarından pişmanlık duyar ve tevbe ederse serbest bırakılır. Etmez ise hapis, suçlu ölene kadar sürer.

Bugünün hukuk sistemlerinde kullanılan "müebbet hapis" İslam hukukunda on üç asır önce kabul etmiş, bu konuda modern hukuka öncülük etmiştir. İslam Hukukçularının üzerinde ittifak ettikleri konulardan diğeri ise başta hapis cezasının süresinin belirlenmemesidir.<sup>42</sup> Çünkü süresi baştan belli olmayan hapis cezasıdır. Hapis suçlu tevbe edene kadar veya ölene kadar sürer. Buradaki amaç suçluyu ıslah ve suçu ortadan kaldırmaktır. Çağdaş kanunlarda ise suçlu hapis süresinin tespitinde farklı metotlar vardır.<sup>43</sup> Hakim süre belirtmeden cezayı verir. Fakat ceza infaz kurumu suçlunu durumuna bakarak ceza süresini sınırlayabilir.

<sup>38</sup> Tirmizi, *K. Diyet*, 1337.

<sup>39</sup> Bkz. Yusuf, 25,32,33,35,36,41,42; Şuara, 29.

<sup>40</sup> Şekerci, *Ta'zir Suçları ve Cezaları*, s. 118

<sup>41</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c.I, s.703.

<sup>42</sup> Maliki, *Ceza*, s. 289; Udeh, *Ceza Hukuku*, c.I,s.703.

<sup>43</sup> Şekerci, *Ta'zir Suçları ve Cezaları*, s. 119.

#### 4.3.3. Hapis Cezasını Gerekli Kılan Haller

el-Karâfi'ye göre sekiz durumda, suçluyu hapsedmek caiz olur.<sup>44</sup>

a- Suçlu, mağdurun ortada olmaması halinde cezanın uygulanmasına imkân vermek için hapsedilir.

b- Hakkı vermektan kaçınan kimse, hakkın alınabilmesi amacıyla hapsedilir.

c- Zenginlik veya yoksulluk durumu bilinmeyen kimse, soruşturma süresince hapsedilir.

d- Suçlunun Allah'a isyanını engellemek için hapsedilir.

e- Yapması gereken hukukî bir tasarrufu yapmaktan kaçınan kimse bu tasarrufu yapıncaya kadar hapsedilir. Mesela, iki kız kardeşle veya anne kızla birlikte evli iken İslâm'a giren bir gayri müslim, eşleri arasında tercih yapıncaya kadar hapsedilir.

f- Bir ayn'ı veya zimmetteki borcu belirsiz olarak ikrar eden kimse, bunları belirlemektan kaçınırsa, belirleyinceye kadar hapsedilir. "Ayn; şu elbisedir veya hayvandır" yahut "Borç; şu kadar paradır" demesi gibi.

g- Şâfiülere göre, oruç gibi bizzat yerine getirmesi gereken Allah hakkından kaçınan kimse hapsedilir.

h- Kaçak köle, sahibinin bulunması için hapsedilir

#### 4.4. Sürgün veya Uzaklaştırma Cezası

Sürgün veya suçluyu ikametinden başka yerde yaşamasını zorunlu tutma İslam Hukukunda ta'ziren verilen cezalardandır.<sup>45</sup> İslam hukukunda suçlunun fiilleri başkalarına sirayet eder ve onları özendirecek seviyeye ulaşırsa ya da suçlunun eylemleri başkalarına zarar verirse sürgün cezasına başvurulur. Zina suçu dışındaki suçlardaki sürgün cezası, ittifakla ta'zir suçlarından sayılır.<sup>46</sup>

İslâm hukukçuları cezaî yaptırım olarak sürgünün meşruiyeti hususunda görüş birliği içindedir. Kur'an-ı Kerim'de geçen Ayeti Kerimede<sup>47</sup> suçluyu bulunduğu yerden uzaklaştırmayı da verilecek cezalar arasında sayılmıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.) eşcinselleri, Hz. Ömer devlet hazinesinin mührünü taklit edip mal çalmaya kalkışan Ma'n b. Zaid'e'yi Medine'den uzaklaştırmıştır.<sup>48</sup>

Bununla birlikte Kur'an ve Sünnet'te bazı suçlar için öngörülen sürgün cezasının mahiyeti, kimlere uygulanacağı, süresi ve uygulanacağı

<sup>44</sup> el-Karâfi, *el-Furûk*, Beyrut: yy. ,2011, c.IV, s.79.

<sup>45</sup> Serahsi, *el Mabsut*, Beyrut: yy. ,2013, c.IX,s.45.

<sup>46</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, cI,s.699.

<sup>47</sup> Maide, 33.

<sup>48</sup> Serahsi, *el Mabsut*, c. IX, s.45; Şekerci, *Ta' zir Suçları ve Cezaları*, s.122.

yer konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Ebû Hanife'ye göre, sürgün bir seneden fazla olabilir, Malik, sürgünü hadd kabul etmekle birlikte bir seneden fazla olabileceğini söyler, Şafî ve Ahmet b. Hanbel'in mezhebindeki bazı imamlar Ebû Hanife ve Malik'i destekler.<sup>49</sup>

Sürgüne gönderilen kişi, belirli bir yere hapsedilmeden kontrole tabi tutulabilir veya bazı durumlarda hürriyetleri kısıtlanabilir. Sürgünleri belirli süreyle sınırlandırılanlar tevbe etmeden ya da izin verilmeden uzaklaştırıldıkları yerlere dönemezler.

#### 4.5. Uyarı (Öğütte Bulunma) Cezası

İslam hukukunda öğütte bulunmak ta'zir cezalarından kabul edilir.<sup>50</sup> Kur'an-ı Kerim'de öğütte bulunma hakkında hüküm bulunmaktadır. Ayette: "...serkeşlik etmelerinden endişe ettiğiniz kadınlara gelince; evvelâ kendilerine nasihat edin, ..." <sup>51</sup> buyurulmuştur. Uyarı cezası verileceği zaman, suçluya işlediği suç bildirilir ve suç işlemenin kötülükleri anlatılır. Suçu işleyenin ruh halinin bilinmesi ve bu doğrultuda hareket edilmesi suçu işleyenin ikna edilmesi açısından faydalıdır.<sup>52</sup> Ayrıca nasihat edecek kişi, suçu işleyen için dikkate alınacak hususlardandır. Bu yüzden uyarı cezasının, suçu işleyenin çekineceği veya değerli bulunduğu kişiler tarafından yapılması daha caydırıcı olacağı unutulmamalıdır.

Uyarı cezasıyla diğer cezalarda olduğu gibi suçluyu kötülükten uzaklaştırma amacı güdülmektedir. İslam hukukunda en hafif cezalardan birisidir. Hakim, suça ve suçlunun durumuna göre uyarı cezasını yeterli bulabilir.

#### 4.6. Terk (Ayrılık) Cezası

Terk cezası, hakimnin emri ile insanların belli bir şahısı muayyen bir süre terk etmeleri, onunla konuşmamlarıdır. İslam hukukunda ta'zir cezalarındandır. Kur'an-ı Kerim'de kadın hakkında şu ayetle terk cezasına hükmedilmiştir: "...Onlara (evvelâ) öğüt verin, (vazgeçmezlerse) kendilerini yataklar (ın) da yalnız bırakın..." <sup>53</sup>

Resulullah (s.a.v.) de terk cezasını Tebuk savaşı sırasında kendisine muhalefet eden üç kişiyi terki emretmiştir. Müslümanlar bunlardan elli gün süreyle ayrı kalmıştır. Şu ayetler gelince onlarla konuşmuşlardır: <sup>54</sup> "Ve (seferden) geri bırakılan üç kişinin de (tevbelerini kabul etti). Yeryüzü, genişliğine

<sup>49</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c.I, s.705.

<sup>50</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c. I, s.708.

<sup>51</sup> Nisâ, 4/34.

<sup>52</sup> Şekerci, *Ta'zir Suçları ve Cezaları*, s. 119.

<sup>53</sup> Nisâ, 4/34.

<sup>54</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c.I, s.708.

*rağmen onlara dar gelmiş, vicdanları kendilerini sıktıkça sıkılmıştı. Nihayet Allah'tan (O'nun azabından) yine Allah'a sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. Sonra (eski hallerine) dönmeleri için Allah onların tevbesini kabul etti. Çünkü Allah tevbeyle çok kabul eden, pek esirgeyendir.*<sup>55</sup>

#### **4.7. Tevbih (Kınama) Cezası**

Hakim, suçluyu bütün iyi niyetli uyarılara rağmen kötülükten uzak kalmıyor ve suçu işlemeye devam ediyorsa, şiddetli bir şekilde azarlar. İslam hukukunda ta'zir cezaları arasındadır. Peygamberimiz (S.A.V.) tevbihle ta'zirden bulunmuştur.<sup>56</sup> Abdurrahman b. Avf'la bir köle Resulullah'ın huzurunda davalastılar. Abdurrahman kızdı ve köleye: *"Siyah kadının oğlu"* Resulullah (S.A.V.) kızdı ve elini kaldırarak şöyle dedi: *"Haksız olarak beyaz kadının oğlunun siyah kadının oğluna hakimiyeti yoktur."*<sup>57</sup> Abdurrahman boynunu büktü çok mahcup oldu. Yüzünü yere koydu sonra köleye: *"İstedığın kadar yüzümü çiğne, razı olunca, hakkımı aldım diyene kadar yüzüme bas!"* dedi.<sup>58</sup>

#### **4.8. Teşhir ( Halka Duyurma) Cezası**

Teşhir de İslam Hukukunda ta'zir cezaları arasındadır. Teşhir cezasıyla suçlunun suçunun kamuya ilanı amaçlanır. Teşhir suçları halk tarafından iyi bilinen güvenilen insanların suç işlemeleri durumunda uygulanır. Bunlara yalancı şahitlik yapanların ve halka hileli mal satanların durumu örnek verilebilir.

Teşhir cezası geçmişte başka bir araç bulunmadığından halka açık alanlarda suçlunun suçu yüksek sesle bağırılarak infaz edilirdi. Ancak günümüzde teşhir, gazete ilanı, sosyal medya araçlarında gösterim gibi birçok yolla yapılabilir.

Bu cezanın amacı; insanların, güven duygularını kötüye kullanan kişiler tarafından zarara uğratılmalarını engellemek ve bu tür suçlara yaklaşılmasını engellemektir.

#### **4.9. Tazminat Cezası (Verilen Zararın Giderilmesi)**

Arapça "da-me-ne" kökünden "tef'îl" babında bir mastar olan "tazmîn" kelimesinin çoğuludur. Sözlükte kefil olmak, borçlanmak, garanti vermek, tazmin yükümlülüğü altına girmek ve korumak anlamlarına gelir.<sup>59</sup> Zararın yükümlü tarafından karşılanması anlamında "tazmîn" veya bunun yerine "damân" sözcüğü kullanılır.

---

<sup>55</sup> Tevbe, 9/118.

<sup>56</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c.I, s.708.

<sup>57</sup> Buhari, *İman- Edeb*, 44; Müslim, *Eyman*, 38-40; Ebu Davud, *Edeb*, 124.

<sup>58</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c.I, s.708.

<sup>59</sup> Aktan, Hamza, *"Damân"*, İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi, 1993, c. VIII, ss. 450-453.

Kur'an-ı Kerim'de zarara zararlar karşılık verme veya zararı giderme genel prensip olarak şöyle belirlenmiştir: "Kim size saldırırsa, siz de tıpkı size saldırdıkları gibi, ona saldırın."<sup>60</sup> "Eğer ceza vermek isterseniz, size yapılanın aynı ile karşılık verin."<sup>61</sup> Bu ayetlerden anlaşıldığına göre, başkasına verilen zarar mislî bakımından ne eksik ne de fazla olmaksızın, denk bir biçimde karşılmalıdır. İslâm hukukunda zararı tazmin ettirmenin meşru olduğunu gösteren birçok hadis vardır. Birkaçı şunlardır: "Zarar vermek ve zarara zararlar karşılık vermek yoktur"<sup>62</sup> "Başkasına ait bir malı alan, onu sahibine geri verinceye kadar ondan sorumludur."<sup>63</sup> Buna göre, başkasına ait malı haksız olarak elinde bulunduran kimse, mal mevcutsa, bunu aynen, telef olmuşsa mislî mallarda zayi edilen malın mislinin, kıyemî mallarda ise kıymetinin ödenmesiyle gerekir.<sup>64</sup> Asılı meyveyi çalma üzerine hem hırsızlık için uygun ceza yanında iki katını tazmin etme de böyledir.<sup>65</sup>

Fıkıhçılar arasında ta'zir cezalarında tazminatın genel bir ceza olduğu takdirde her suça verilebileceği konusunda fikir ayrılıkları vardır. Bazılarına göre tazminat cezasının umumi ta'zir cezası olması doğru iken bazılarına göre tazminatın umumi ceza olması doğru değildir.<sup>66</sup> Günümüz kanunları ise birçok kuralın çiğnenmesine ya para cezası öngörmekte ya da suçluya ait malların müsaderesini amir bulunmaktadır.<sup>67</sup>

#### 4.10. Diğer Cezalar

İslam Hukukundaki ta'zir cezalarının tamamı yukarıda anlatılanlarla sınırlı değildir. Çünkü ta'zir suçlarının belirli bir sınırı olmadığı gibi ta'zir cezalarının da sınırı yoktur elbette. Ta'zir cezalarının tayin ve teşrii işi devletin yetkilendirdiği organlara aittir. Yetkili suç ile mücadele, suçlunun ıslahı gibi ölçütleri göz önünde bulundurarak cezayı belirler. Burada amaç suç sayılan fiillere Müslümanların yaklaşmalarını engellemektir.

Bunlar maddi cezalardan çok manevi cezaları içerir. Toplumsal yapıya göre değişiklik gösterebilir. Ancak bazı cezalar genel yaygın bütün cezalara uygulanamaz işte bunların en önemlileri şunlardır:

##### 4.10.1. Görevden Azil (Çıkarmak)

<sup>60</sup> Bakara, 2/194.

<sup>61</sup> Nahl, 16/126.

<sup>62</sup> İbn Mâce, *Ahkâm*, 17; Mâlik, *Muvatta*, *Akıye*, 31.

<sup>63</sup> Ebû Dâvud, *Büyü*, 90; Tirmizî, *Büyü*, 39; İbn Mâce, *Sadakât*, 5.

<sup>64</sup> Mecelle, 416.

<sup>65</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c.I, s.708.

<sup>66</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c.I, s.708.

<sup>67</sup> Dalgın, Nihat, "İslam'da Mali Ta'zir Cezası", *OMÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1999, sayı: XI, s.315.

Sözlükte “ayırarak, uzaklaştırmak”<sup>68</sup> anlamına gelen azil (azl), bir fıkıh terimi olarak, tek taraflı irade beyanıyla bir yönetici veya memurun görevine son verilmesi, bir vekil veya mümessilin temsil yetkisinin kaldırılması anlamında kullanılmıştır.<sup>69</sup> Görevini kötüye kullanan maaşlı ya da maaşsız kamu görevi yapanlara uygulanır.

#### 4.10.2. Kamu Haklarından Yasaklılık

Kişiyi kanunen tanınmış haklardan bazılarında suçlunun mahrum bırakılmasıdır.<sup>70</sup> Resmi görevini sürdürmekten mahrumiyet, tanıklıktan uzak tutulma ve ganimetten mahrum etme kamu haklarından yasaklılığa örnek olarak verilebilir.

#### 4.10.3. Müsadere (Zoralım)

Sözlükte “ısrarla istemek” anlamındaki sudûr kökünden türeyen ve “çekip almak” mânasına gelen müsâdere, devlet tarafından hazineye irat kaydetmek veya bir süre koruma altına almak üzere ceza veya tedbir olarak bir mala el konulması tasarrufudur.<sup>71</sup> Böyle bir yaptırım kapsamına suç aletinin elde edilmesi, taşınması girer.

#### 4.10.4. İmha (Yok Etme)

Bu yaptırımla suç teşkil eden, suça götüren ve yasaklanmış işleri ortadan kaldırmak amaçlanmıştır.

#### 4.10.5. Mahkemeye Celb

Suçluya bulunduğu yerden yapılan uyarı sonuç vermezse, hakim suçluyu bizzat mahkemeye çağırıp, suç teşkil eden davranışlardan vazgeçmesini suçlunun yüzüne söyler. Hakim gerekli görürse bu yonteme başvurur.<sup>72</sup>

#### 4.10.6. Ceza ile Tehdit

Uyarı, mahkemeye celb gibi yöntemler suçlarda caydırıcı olmuyorsa hakim suçluyu daha ağır cezalara çarptırmakla tehdit eder. Böylece suçlunun, suç teşkil eden fiillerden uzaklaşması amaçlanır.

### 5. Hak Sahibi Açısından Ta'zir Cezaları

Ta'zir cezaları, miktarı şer'an belirtilmiş cezalar gibi bir kısmında Allah hakkının bir kısmında da kul hakkının üstün geldiği cezalardır. Şüphle unsuruyla düşen ve sakit olan her had cezasında Allah hakkı vardır. Mesela bir kimse üç talak yani boşama hakkının üçünü de kullanarak boşamış olduğu karısıyla yeniden evlense ve kendisiyle yeniden cinsel birleşmede

---

<sup>68</sup> Atar, Fahrettin, “Azil”, İstanbul:TDV İslam Ansiklopedisi,1991, c.IV, ss.326-327.

<sup>69</sup> Bilmen, *Hukuk-u İslamiye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, c.III, s.307.

<sup>70</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c. I,s.710.

<sup>71</sup> Tomar, Cengiz, “Müsâdere”, İstanbul:TDV İslam Ansiklopedisi,2006, c. XXXII ,ss.65-67.

<sup>72</sup> Bilmen, *Hukuk-u İslamiye*, c.III,s.306; Şekerci, *Ta'zir Suçları ve Cezaları*, s. 114.

bulunsa bu evlilik batıldır. Ve yapmış olduğu cinsel birleşme haramdır. Fakat bu fiilde şüphe unsurundan dolayı had cezası düşer. Bu had yani zina cezasının düşmesi demek asla bu kişiye verilecek bir ceza yoktur demek değildir. Tam tersine mesela bu gibi durumda ta'zir cezası söz konusudur. Ve işte bu Allah hakkı olarak uygulanır.

#### 5.1. Allah Hakkı Olan Ta'zir Cezaları

Bunlardan birincisi Allah haklarına tecavüz durumunda gerçekleşir. Elbette tecavüz konusunda Allah tarafından belirlenmiş bir ceza bulunmamalıdır. Tayin edilmiş bir ceza olsa da şüpheyile düşmesi söz konusudur.<sup>73</sup> Bu durumlarda verilecek olan ta'zir cezasının miktarı şüphenin miktarına uyacaktır. Eğer güçlü bir şüphe oluştuysa ta'zir cezası şiddetli ve ağır olmayacaktır. Ancak zayıf bir şüphe bulunmaktaysa ta'zir cezası şiddetli ve ağır olacaktır. Bile bile kendisine evlenmesi ebediyen haram olan kadınlardan birisiyle akid yapan bir kimse için böylesi bir durum söz konusudur.<sup>74</sup>

#### 5.2. Kul Hakkı Olan Ta'zir Cezaları

Kul hakkı olarak getirilmiş olan birçok ta'zir cezaları da vardır.<sup>75</sup> ta'ziri gerektiren suçlar hep toplumun hakkına ya da fertlerin hakkına karşı bir vacibi yerine getirmemek suretiyle işlenmiş olan tecavüzleri ifade etmektedir. Şer'i bir görevden her kaçınma fiilî mutlaka bir zarara sebeptir. Sebepleri tam olarak mevcut olmakla birlikte kısasın mümkün olmadığı yaralama suçlarında da kısas hakkı doğduktan sonra kısas etmek mümkün olmuyor diye kulun ta'zir hakkı sakit olmaz. Kısasın mümkün olmadığı bütün şahsa yönelik suçlarda da durum aynıdır. Yani gereken diyet cezasının yanı sıra kısasa bedel olarak ta'zir cezası da verilir.

#### 6. Ta'zir Cezasını Gerektiren Suçlar

Ta'zir cezasını gerektiren suçların sayısı, hadd, kısas ve diyet cezasını gerektiren suçlarda olduğu gibi sınırlı değildir. Bu suçları sınırlamak da mümkün değildir.<sup>76</sup> Çünkü sürekli değişim ve gelişim içerisinde yaşamını sürdüren insan yeni ve farklı meselelerle karşı karşıya kalıyor. Geçmişte suç sayılmayan fiiller sonraki dönemlerde suç sayılabiliyor, veya tam aksine suç teşkil etmeyebiliyor. Bu sebeple aşağıda

---

<sup>73</sup> Ebu Zehra, Muhammed, *İslam Hukukunda Suç Ve Ceza*, (Çev. İbrahim Tüfekçi), yy.: Kitabevi, 1994, c.I, s.84.

<sup>74</sup> Ebu Zehra, *Suç Ve Ceza*, c.I, s.84.

<sup>75</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c.I, s.710.

<sup>76</sup> Udeh, *Ceza Hukuku*, c.I, s.692.

maddeler halinde verilen ta'zir cezası gerektiren suçlar en yaygın ve en çok kullanılanlarıdır:<sup>77</sup>

- 1- Dine ahlaka ve umumi adaba aykırı olarak yapılan hareketler.
- 2- Ramazanda özür olmadığı halde açıktan oruç yemek.
- 3- Halk arasında yayılan bid'atlerden kaynaklanan suçlar.
- 4- Mübarek şahıslar ve mübarek makamlara karşı yapılan saygısızlıklar.
- 5- Devletin meşru emirlerine uymamaktan neşet eden suçlar.
- 6- Yalan şahitlik, yalan yere yemin etmek.
- 7- Memuriyeti suistimal.
- 8- Rüşvet alıp vermek.
- 9- İçkinin dışındaki uyuşturucuları kullanmak veya ticaretini yapmak.
- 10- Ammeye ait yerleri işgalden kaynaklanan suçlar.
- 11- Kalpazanlık yapmak (sahte para basmak).
- 12- Hileli iflas dolandırıcılık.
- 13- Kumar vs. gibi haram kazançla uğraşmak.
- 14- Alışverişe hile karıştırmak.
- 15- Sözle; fiille, hatta bakışıyla halkı rahatsız etmek.
- 16- Suya, gıda maddelerine, ilaçlara halk sağlığına zarar veren maddeler.

#### **7.Tazir Cezalarında Hakimin Takdir Yetkisi**

Ta'zir, herhangi bir şeyle kayıtlı olmaksızın mutlak olarak hakimin yetkisine bırakılmıştır, uygun gördüğü herhangi bir ceza ile cezalandırılabilir şeklinde bir itiraz ileri sürülemez. Çünkü hakime verilen yetki ceza miktarının takdiri ile sınırlıdır, bunun dışında bir başka yetkisi yoktur.<sup>78</sup> Şeriat cezalar konusuna müdahalede bulunarak cezalandırmada kullanılacak olan türleri belirlemiştir ve hakim de bu ceza türlerine bağlı kalmak zorundadır. Yani şeriat, ceza türlerini belirlemiş hakimi de bununla kayıtlı kılmıştır. Şeriat tarafından belirlenen cezalar içinden caydırıcı bulduğu birisini seçme hakkı vardır. Bu nedenle hakimin ta'zir cezası verirken, şer'i hükümler tarafından tayin edilen cezalardan birisi ile cezalandırması bunların dışına çıkmaması gerekir. Örneğin; hakimin, müsadere cezası verme yetkisi yoktur. Çünkü bunun caiz olduğunu gösteren şer'i delil yoktur.

---

<sup>77</sup> Şekerci, *Ta'zir Suçları ve Cezaları*, ss. 164-167.

<sup>78</sup> Maliki, *Ceza*, s. 289.

Gerçekte ise ta'zir cezalarının hakim takdirine bırakılması şartlara göre değişim gösteren olaylar açısından daha uygundur. Ceza açısından, içtihad yolunda yürünmesini, olayları kavrama açısından da üretkenlik yolunda yürünmesini sağlamak üzere hakim elinde bırakılmıştır. Bu nedenledir ki işi kâdıya bırakmak, hikmetin ve doğru hareket etmenin ta kendisidir. Ancak bu durum, kâdıların şeriatla hükmetmeyi sürdürdükleri, kendilerinde bu hususta bir aşinalık oluşuncaya kadar uzun bir süre bu işle uğraştıkları, yargıda bulunma ve en azından fakih olma melekesini kazandıkları zaman geçerli olur.

#### 8.Ta'zir Cezasının Uygulanma Şartları

Had cezalarında olduğu gibi, ta'zir cezalarının uygulanması için İslâm devletinin varlığı ön şarttır. Çünkü cezalar ancak hakim hükmüne dayanır ve infazı devletin yaptırım gücüne dayanır. Müslümanlar fert olarak had veya ta'zir cezası uygulamaya kalkarlarsa fesat, kargaşa ve anarşi doğar. Diğer yandan hakkında had cezası bulunmayan bir suç işleyen ceza ehliyeti için akıllı olması yeterlidir. Bu yüzden erkek veya kadın, müslim veya kâfir, ergin ve mümeyyiz küçük her akıllı ta'zir cezalarının muhatabıdır. Gayri mümeyyiz küçüğe ise ceza değil, te'dib amacıyla ta'zir uygulanır.<sup>79</sup> Sonuç olarak, bir münkeri (haram-mekruh) işleyen veya başkasına haksız olarak eza veren herkese ta'zir cezası uygulanabilir. Bu kişinin mü'min veya kafir olması da sonucu değiştirmez.<sup>80</sup>

#### SONUÇ

İslam Hukukunda her tür suça karşı verilen cezalardaki suça karşı caydırıcı ve önleyici olma prensibi ta'zir cezalarında da esas alınmıştır. Hiçbir zaman verilen cezalarla bireyin maddi ve manevi bütünlüğünü bozacak uygulamalara öncelik verilmemiştir. Aynı zamanda celd (sopa) cezasının, hapis ve öldürme gibi ağır cezalar yerine tercih edilmesi örneği de bunu destekler niteliktedir. İslam Hukukunda ceza ve yaptırımlarla suçluyu son aşamaya kadar topluma kazandırmaya çalışılmaktadır. Eğer suçlu yaptığı kötü işlerden vazgeçmeyip, suç işlemeyi alışkanlık haline getirirse son çare olarak yok edilmesine hükmedilmektedir. Bunun aksine suçlu, tevbe edip bir daha söz konusu eylemleri yapmamak üzere bu fillerden uzaklaşırsa effedilir.

Ta'zir suçlarına uygulanacak cezaların türü ve miktarı içtihada bırakılmıştır. Zamanın ve toplumun şartları göz önünde bulundurularak ve

<sup>79</sup> el-Kâsâni, Alâüddin Ebubekir b. Mes'ûd, *Kitâbu Bedâiu's-Sanâi fi tertîbi's Şerâi*,

Beyrut: Daru'l-Fikr Yayın Evi, 1996, c.VII, s.63.

<sup>80</sup> Vehbe Zühayli, *İslam Fikhi Ansiklopedisi* (Çev. Komisyon), İstanbul: Risale Yayınevi, 1994,c. IV, s.205.

İslamın genel esasları çerçevesinde devlet başkanı veya unun yetkilendireceği organlar verilecek ta'zir cezalarını belirlerler. Ancak buradan hakimin kendi isteğine göre ceza verebileceği anlaşılmamalıdır. Cezalar İslamın genel prensipleri ve Nasslar ışığında belirlenmelidir. Ta'zir cezası, suçun büyüklüğüne göre tespit edilir. Büyük suçlar için büyük çaplı ceza verilir ki böylece caydırıcılık gerçekleşsin. Küçük çaplı bir suç için ise benzeri bir fiilden caydıracak küçük çaplı bir ceza verilir. Suçluya haksızlık yapılmaması için bundan daha fazla ceza verilmez.

Sonuç olarak, sürekli gelişen ve değişen dünyada hadd ve kısas cezaları gerektiren suçlar dışında daha önce bilinmeyen suç şekilleri ortaya çıkabilir. Teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan bilişim suçları, trafik suçları, medya veya diğer iletişim araçları kullanılarak bireylere ya da topluma karşı işlenen suçlar gibi. Toplumun düzeni ve insanlar arasında huzur ve güvenin tesisi için bu türden suçlara verilecek, Kur'an ve Sünnette belirtilmeyen cezaların tespiti ve takdiri toplumdaki idari ve hüküm makamına bırakılmıştır. İşte bu yeni suçları engelleyebilmek için konulacak caydırıcı cezalar ta'zir cezalarını teşkil etmektedir. Kur'an'ı kaynak alan İslam Hukukunun toplumların değişen güvenlik ihtiyaçlarına karşı yeterli olabilmesini sağlayan en önemli faktörlerden biri ta'zir cezalarının konulabilmesidir.

#### KAYNAKÇA

- AKTAN, Hamza, "Damân", TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1993.  
AMİR, Abdülaziz, et-Ta'zir fi'ş-şeriatil-islamiyye. Mısır,1375,  
BARDAKOĞLU, Ali, "Hapis", İA, İstanbul, 1997.  
BAŞOĞLU, Tuncay, "Ta'zir", DİA, İstanbul, 2011.  
BİLMEN, Ömer Nasuhi, *Hukukî İslâmiyye ve İstilahatı Fıkhiyye Kamusu*, İstanbul, Bilmen yayınevi, 1967-1970.  
BUHÂRÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil b. İbrahim, *el-Câmiu's-Sahîh*, Dâru't-Tıbbâti'l-Âmira, Kahire,1315h.  
ÇALIŞKAN, İbrahim, "İslam Hukukunda Ceza Kavramı Ve Hadd Cezaları", Ankara Üniversitesi İlahiyat Dergisi, 40.yıl Özel Sayısı.  
DALGIN, Nihat, "İslam'da Mali Ta'zir Cezası", Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Samsun, 1999.  
EBÛ DÂVÛD, Süleyman b. el-Eş'as b. İshâk, *Sünen*, Matbaatu Mustafa el-Bâbî el-Halebî ve Evlâdih, Mısır,1952.  
EBU ZEHRRA, Muhammed, *İslam Hukukunda Suç Ve Ceza*,(Çev. İbrahim Tüfekçi). 1994.  
EĞİŞ, İbrahim, *el-Mu'cemu'l-Vasît*, Beyrut 1990.

- İBN HACER, el-Askalani, Bulu'ğul Mera 'in Eldilleti'I Ahkâm, (çev. Ahmed Davudoğlu, Buluğu'I.Merain Tercümesi ve Şerhi Selamet yolları), İstanbul, 1967.
- İBN MÂCE, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd, Sünen, Dâru İhyâi'l-Kutubi'l-Arabiyye, (b.y.) 1953.
- İBN TEYMİYE, Takıyyüddin, es-Siyasetü'-er'iyye fi ıslahı'r-râi ve-r-raiyye. Mısır 1969.
- İBRAHİM b. Süleyman b. Muhammed b. Abdülaziz, el-Fetava'l-hayriyye li nef'i'l-beriyye, Mısır, 1300.
- KARAMAN, Hayrettin, *Mukayeseli İslam Hukuku*, İstanbul: İz Yayıncılık, 1991.
- KÂSÂNÎ, Alâüddin Ebubekir b. Mes'ûd, *Kitâbu Bedâiu's-Sanâi fi tertibi's Şerâi*, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1996.
- KOÇAK, Muhsin, *İslam Hukuku*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2014.
- KONEVÎ, *Enîsu'l-Fukâha*, Beyrut, 1987.
- MALİKÎ, Abdurrahman, *İslâm Hukukunda Ceza*, Birinci Baskı, 2002.
- MECELLE-İ AHKÂM-I ADLİYYE, (Tahkik: Ali Himmet Berki), Güzel İstanbul Matbaası, Ankara 1959.
- MÜSLİM, Ebû'l-Hüseyn b. el-Haccâc el-Kuşeyrî, el-Câmiu's-Sahîh, Dâru't-Tibâati'l-Âmira, Kahire 1331h.
- SERAHSÎ, Ebubekir Muhammed b. Ahmed, *el- Mabsut, yy., Beyrut, 2010.*
- ŞEKERCİ, Osman, *İslâm Ceza Hukukunda Ta'zîr Suçları ve Cezaları*, İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, 1996.
- ŞAFAK, Ali, *İslam Ceza Hukuku*, Erzurum, 1978.
- TİRMİZÎ, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre, *es-Sünen*, Mısır: Matbaatu Mustafa el-Bâbî el-Halebî ve Evlâdih, 1937.
- TOMAR, Cengiz, "Müsâdere", İstanbul, DİA, 2006.
- UDEH, Abdulkadir, *Mukayeseli İslam Ceza Hukuku*, (Çev. Ali Şafak), ) İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2012.
- YAKUT, Esra, "Tanzimat Dönemi'ne Kadar Osmanlı Hukuku'nda Ta'ziri Gerektiren Suçlar ve Cezaları", *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, Sayı 2, 2006.
- YİĞİT, Yaşar, *İslam Ceza Hukuku*, , Ankara:Sistem Ofset Yayıncılık 2012.
- ZEYDAN, Abdülkerim, *el-Cami' fi'l-Fikhi'l-İslami el-Mufassal*, Beyrut, 2012.
- ZUHAYLÎ, Vehbe, *İslam Fıkhi Ansiklopedisi* (Çev. Komisyon), İstanbul: Risale Yayınevi, 1994.